

Archeologisch bureauonderzoek

**Plangebied Sloterdijk III en IV
Stadsdeel Westpoort**

BO 09-080 Amsterdam 2009

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Administratieve gegevens plangebied	6
1.1 Administratieve gegevens	6
2 Wet- en regelgeving	7
2.1 Algemeen	7
2.2 Nationale regelgeving	7
2.3 Provincie Noord-Holland	8
2.4 Gemeente Amsterdam	8
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie	10
2.6 Situatie bestemmingsplangebied Sloterdijk III en IV	12
3 Bodemkunde en historie	13
3.1 Algemeen	13
3.2 Historisch-topografische inventarisatie	14
3.3 Archeologische inventarisatie	18
4 Archeologische verwachtingskaart	20
5 Archeologische beleidskaart	22
Conclusie	24
Bronnen	25

Samenvatting

Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft in opdracht van Dienst Ruimtelijke Ordening een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het bestemmingsplangebied Sloterdijk III en IV. Dit is bedoeld om het cultuurhistorische verleden van de plangebieden in kaart te brengen en daarmee een beeld te krijgen van de archeologische sporen die in de bodem aanwezig kunnen zijn.

De historisch topografische kartering heeft geresulteerd in een overzicht van archeologische informatie over de ontwikkeling van de Spieringhorner Polder en de Grootte IJpolder. Van dit ruimtelijke en landschappelijke beeld is een archeologische verwachting opgesteld die omgezet is naar een beleidskaart. De kaart biedt een specificatie van de beleidsregels en maatregelen voor de vereiste archeologische monumentenzorg.

De beleidskaart maakt onderscheid tussen twee zones met een hoge verwachting, een zone met een lage verwachting en een zone zonder verwachting. Voor de eerste zone met een hoge archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 100 m² en meer dan 0,50 m onder maaiveld voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de tweede zone met een hoge archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 500 m² en meer dan 0,50 m onder maaiveld voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de zone met een lage archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 10.000 m² en dieper dan de voormalige waterbodem voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is.

Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor de zone zonder verwachting geldt een vrijstelling van archeologisch maatregelen vanwege de hoge mate van verstoring. Dit betekent dat verder archeologisch veldonderzoek niet nodig is.

Voor het gehele plangebied geldt wel de wettelijke meldingsplicht, wat inhoudt dat ook in geval geen archeologisch vooronderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij BMA aangemeld dienen te worden. In gezamenlijk overleg met de opdrachtgever kunnen dan maatregelen worden genomen tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

Het archeologisch bureauonderzoek van Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) betreft een inventarisatie van archeologische c.q. cultuurhistorische waarden binnen het plangebied Sloterdijk III en IV in Westpoort. Uitgaande van deze waardestellende inventarisatie wordt het beleid vastgesteld voor het behoud en/of documentatie van eventuele archeologische overblijfselen in verband met toekomstige (bouw)plannen.

Het archeologisch bureauonderzoek vindt plaats ten behoeve van de bestemmingsplannen Sloterdijk III en IV. De voorliggende waardestelling is gebaseerd op een historisch topografische inventarisatie van kaartmateriaal, publicaties en archiefbronnen, in samenhang met archeologische informatie over vergelijkbare locaties in de directe omgeving.

In het bureauonderzoek komen het nationale, provinciale en gemeentelijke archeologiebeleid (hoofdstuk 2), de historische en archeologische achtergronden (hoofdstuk 3) en de archeologische verwachting van de plangebieden (hoofdstuk 4) aan de orde, gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 5) waarmee wordt gespecificeerd of en in welke mate archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn.

1 Administratieve gegevens plangebied

Het plangebied Sloterdijk III en IV wordt in het noorden begrensd door de spoorweg langs de Aziëhaven, aan de oostkant door de spoorweg langs de Basisweg, in het zuiden door de Brettenzone en door de gemeentegrens in het westen.

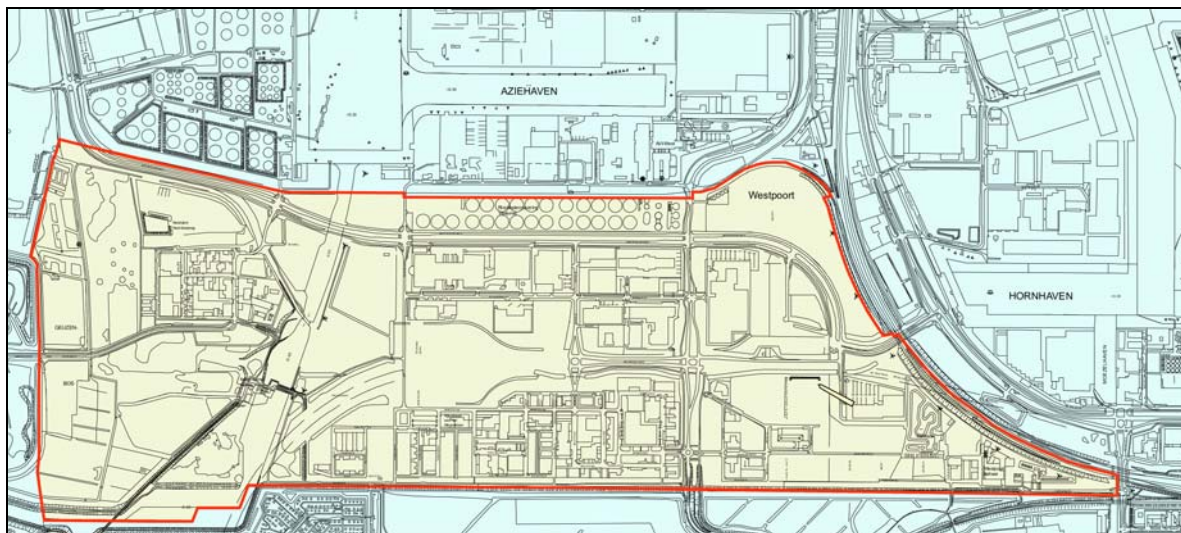
1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever DRO
Contactpersoon Mevrouw mr. R. Kovacs
Adres Postbus 2758
Postcode / plaats 1000 CT Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland	Gemeente	Amsterdam
Plaats	Amsterdam	Kaartblad	25 B
ARCHIS meldingsnr.	36652		
X-coördinaat NW	112.227	Y-coördinaat NW	490.580
X-coördinaat NO	115.032	Y-coördinaat NO	490.448
X-coördinaat ZO	116.282	Y-coördinaat ZO	489.197
X-coördinaat ZW	112.148	Y-coördinaat ZW	489.078

Locatie

1 Plangebied Sloterdijk III en IV (rood).

2 Wet- en regelgeving

2.1 Algemeen

Het archeologische erfgoed bestaat uit voorwerpen en structuren die in de bodem bewaard zijn. Ook landschappelijke of infrastructurele elementen kunnen een archeologische waarde hebben. Deze materiële overblijfselen vormen een onderdeel van onze leefomgeving waarvan het behoud in de bodem of documentatie op maat gesneden maatregelen vergen. Het archeologische bodemarchief levert een bijdrage aan de cultuurhistorie van onze stad en maakt de beleving van het verleden bovendien tastbaar.

Vanwege de ruimtelijke aard van archeologische sporen en vondsten in de bodem heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wijziging van de Monumentenwet 1988 met ingang van 1 september 2007 is de zorg voor het archeologisch erfgoed geïntegreerd in ruimtelijke ordeningsprocessen. Een essentieel uitgangspunt van de nieuwe wet is dat het erfgoed in de bodem beter wordt beschermd. Dit betekent dat in ruimtelijke ontwikkelingen vroegtijdig rekening wordt gehouden met archeologisch erfgoed. Als behoud in de bodem geen optie is, dan is, voorafgaand aan de bodemverstoring, onderzoek nodig om archeologische overblijfselen te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. In de dichtbebouwde stedelijke omgeving is in de praktijk doorgaans sprake van deze laatste optie.

2.2 Nationale regelgeving

Aan het einde van de jaren tachtig groeide het besef dat archeologische vindplaatsen in Europa ernstig werden aangetast door grootschalige infrastructurele werken, de toename van bouwlocaties en de intensivering van de landbouw. Om het archeologische erfgoed beter te beschermen hebben de Europese ministers van Cultuur in 1992 het Verdrag van Valletta opgesteld (ook bekend als het Verdrag van Malta).

Een essentieel uitgangspunt van dit verdrag is dat behoud van archeologisch erfgoed in de bodem (in situ) in iedere fase van planontwikkeling dient te worden meegewogen. Als behoud in de bodem (bv door middel van technische maatregelen en/of planaanpassing) geen optie is, dient het bouwplan te voorzien in maatregelen om archeologische overblijfselen op een juiste wijze (volgens de wettelijk verplichte Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. Het verdrag stelt de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan, dat bodemverstoring tot gevolg heeft, verantwoordelijk voor de planologische en de financiële inpassing van archeologisch onderzoek. De nieuwe wet ter uitvoering van dit verdrag, de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)¹, is per 1 september 2007 definitief van kracht.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg zijn vier wetten gewijzigd: de Monumentenwet 1988, de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Woningwet. De Wet op de Ruimtelijke Ordening bevatte al voorschriften om meer rekening te houden met archeologie ten behoeve van kwaliteitsverbetering van ruimtelijk beleid. Dit betekent o.a. dat elk bestemmingsplan

---

¹ Stb. 2007, nr. 42.

op archeologisch beleid zal worden getoetst.² Vanwege het ruimtelijke karakter van het bodemarchief heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wetswijzigingen worden archeologische belangen vanaf het begin van de besluitvorming in de ruimtelijke ordening meegewogen. Ondanks de getroffen maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevalsvondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de meldingsplicht van kracht.³

2.3 Provincie Noord-Holland

Per 1 juli 2008 is de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening (Wro) in werking getreden. Hierdoor is de verhouding tussen de provincie en de gemeenten gewijzigd. In het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland omschrijft de provincie haar rol.⁴ Hierbij staat de samenwerking met gemeenten op basis van gemeentelijke en de provinciale structuurvisie centraal. Tevens handhaaft de provincie de Belvédère-benadering, waarin behoud van cultuurhistorie door ontwikkeling wordt nagestreefd. Als toetsingskader voor bestemmingsplannen en projectbesluiten met een Beeldkwaliteitplan hanteert de Provincie tevens het beleidskader en het streekplan. Op grond van de Wro dienen gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen de Provinciale Ruimtelijke Verordening in acht te nemen.

In het beleidskader is opnieuw de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) opgenomen, waarin gebieden, die naar verwachting archeologisch waardevol zijn, zijn aangewezen als provinciale archeologische attentiegebieden. De waardestellingen van de CHW zijn bedoeld als primaire algemene indicaties die per specifiek plangebied nadere invulling en precisering behoeven.

De provinciale beleidsintentie is om invulling aan de primaire doelstelling van het Verdrag van Malta te geven en archeologische reservaten aan te wijzen. Deze gebieden dienen om archeologische monumenten duurzaam te beschermen en te beheren en daarmee voor toekomstig onderzoek te bewaren.⁵ Daarnaast betreft de provincie nadrukkelijk culturele waarden, waaronder ook archeologie, bij de realisatie van de ruimtelijke- en stedelijke vernieuwing.

2.4 Gemeente Amsterdam

In aansluiting op het rijks- en provinciaal beleid besteedt de gemeente specifieke aandacht aan vroegtijdige inpassing van archeologie in de ruimtelijke ordeningsprocessen.⁶ Uitgangspunt hierbij is een kwalitatief adequaat beheer van het cultureel erfgoed met aandacht voor een efficiënte voortgang van bouwprocessen en kostenbeheersing. Tegen deze achtergrond is de afdeling Archeologie BMA in 2001 gestart met een nadere inventarisatie van archeologische verwachtingen in elk afzonderlijk stadsdeel. Hiertoe worden onder meer verschillende historische kaartbeelden van het stadsdeelgebied met elkaar vergeleken. Deze inventarisatie is bedoeld als een verfijning van het verwachtingsbeeld van de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Cultuur Historische

---

² Artikel 38a lid 1 van de gewijzigde Monumentenwet schrijft hierover dat *De gemeenteraad bij vaststelling van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten. Met 'monument' wordt hier een (onbeschermde) archeologisch monument bedoeld, ofwel alle terreinen welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde* (art. 1 Monumentenwet).

³ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

⁴ Provincie Noord-Holland 2006.

⁵ Van Eerden 2008, 14-15.

⁶ BMA 2005, 58.

Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland, en de landelijke Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) waarin de stedelijke gebieden niet gekarteerd zijn.

De nieuwe wetgeving schrijft voor dat bij vaststelling van een nieuw bestemmingsplan altijd een nadere waardestelling nodig is van de aanwezige archeologische verwachting in de vorm van een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek behelst een specificatie van eventuele archeologische waarden binnen een specifiek plangebied en een advies met betrekking tot het daarbij behorende beleid en/of te nemen maatregelen. Bij de formulering van het beleid staat altijd een realistische balans tussen het archeologische belang ten opzichte van de voortgang van het ruimtelijke ontwikkelingsproces in de stad centraal.

De bescherming van (verwachte) archeologische waarden kan in een bestemmingsplan (o.a.) worden geregeld met een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3.a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Verder kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet een rapport dient te overleggen als bedoeld in artikel 39, tweede lid en kan worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet voorschriften kunnen worden verbonden als bedoeld in artikel 39, derde lid, van de Monumentenwet. Zowel aan een aanlegvergunning als vrijstelling kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van de archeologische monumentenzorg.

Bij de bepaling van de vrijstellingsdrempels voor archeologisch wordt een combinatie van factoren, in acht genomen, te weten: a) de specifieke aard van de cultuurhistorische / archeologische waarden, b) het oppervlak van het te ontwikkelen terrein en c) de diepte van de bodemingreep.

Volgens deze systematiek gelden in Amsterdam dertien beleidsvarianten:

- 1: gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke bodemingreep ongeachte het oppervlak of de diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk
- 2: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.
- 3: gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.
- 4: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog in het landschap zichtbare historisch infrastructurele assen / in historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing dateert uit het einde van de 19de eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 1,00 m onder maaiveld.
- 5: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting langs voormalige (overbouwde of opgehoogde) historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 2,00 m onder maaiveld.
- 6: onbebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenveld zichtbaar wordt. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.

- 7: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit het einde van de 19de eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 1,00 m onder maaiveld.
  - 8: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 2,00 m onder maaiveld.
  - 9: terreinen met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan de waterbodem.
  - 10: gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn buiten het historische centrum van Amsterdam. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan de waterbodem.
  - 11: gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water in het IJ liggen, of die als haven in het IJ liggen of die van oorsprong een opgespoten eiland (bijv. baggerdepots uit de 19de eeuw of eilanden zoals IJburg) zijn. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 4,00 m ÷ NAP.
  - 12: gebieden met een lage archeologische verwachting die in een droogmakerij liggen. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.
  - 13: gebieden zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels ed. Er geldt daarom een lage archeologische verwachting en derhalve een vrijstelling voor archeologisch onderzoek. Deze categorie plangebieden zijn wel indirect van belang voor archeologische planning omdat ze aanwijzingen geven voor de eventuele aanwezigheid van archeologische resten in omliggende gebieden.
- Voor alle beleidsvarianten geldt dat van het dieptecriterium alleen kan worden afgeweken als exacte gegevens over de bodemopbouw of de aanwezige verstoringen bekend zijn.

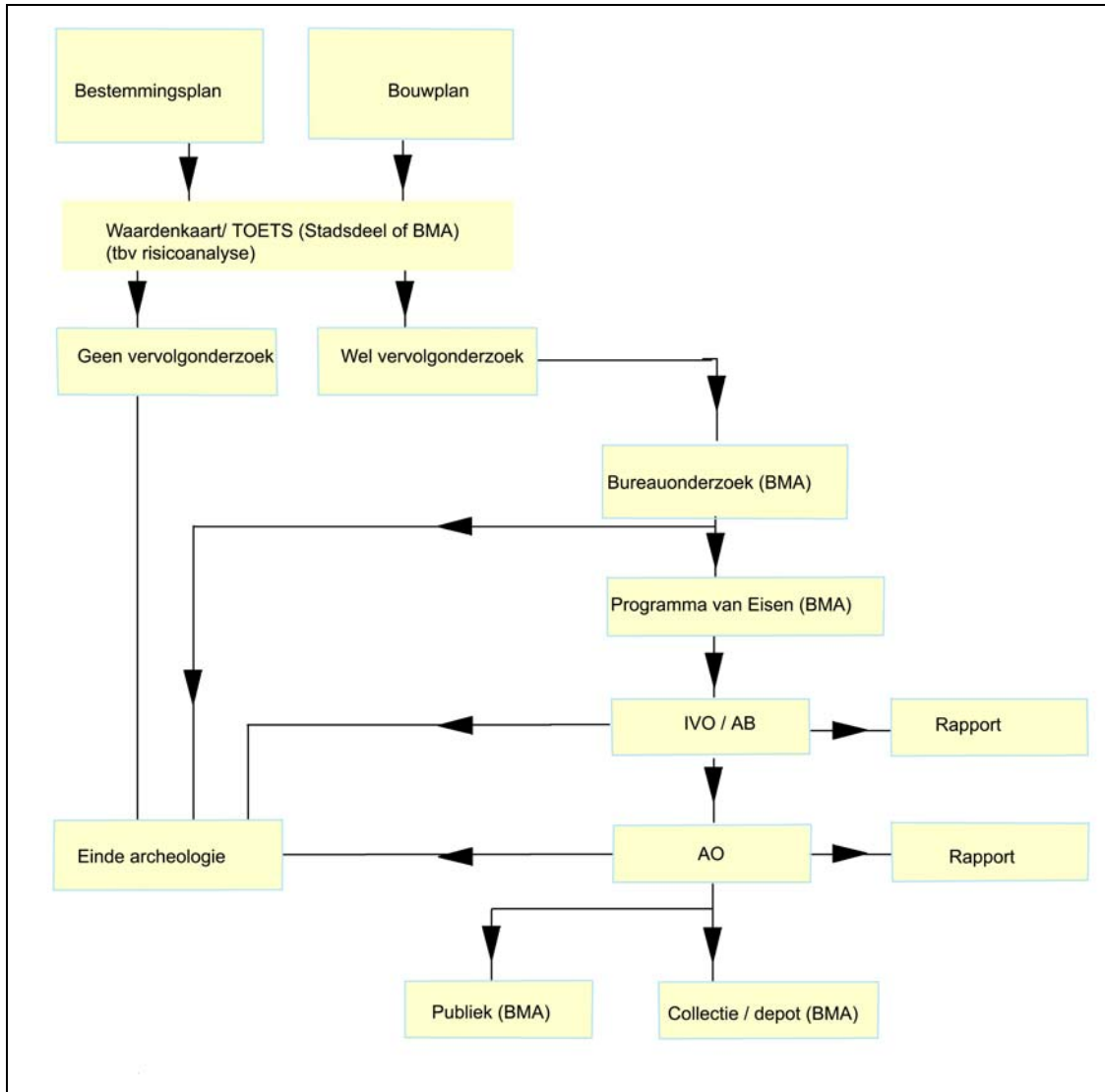
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Voor de inpassing van archeologisch onderzoek in het proces van de ruimtelijke planvorming bestaat een standaard pakket van maatregelen waarvan de kwaliteitsnormen door het ministerie van OCW zijn opgesteld (KNA: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie). De maatregelen gaan uit van een gefaseerde aanpak, zodat per plangebied, al naar gelang de locatie, de aard van de bodemingreep en de archeologische verwachting, een op maat gesneden programma kan worden opgesteld. Er is sprake van een gefaseerde aanpak waarbij een onderscheid gemaakt wordt in het Bureauonderzoek (BO), eventueel gevolgd door het Inventariserend Veldonderzoek (IVO) en de Archeologische Opgraving (AO) of een Archeologische Begeleiding (AB).

Het IVO is bedoeld om de resultaten van het bureauonderzoek te toetsen. Het geeft inzicht in de aanwezigheid en toestand van de archeologische overblijfselen in de bodem. Een AO wordt uitgevoerd in geval er sprake is van een vindplaats met archeologische resten die volledig dienen te worden gedocumenteerd en geborgen.

Een AB houdt in dat er geen apart archeologisch onderzoek plaatsvindt voorafgaand aan het bouwproces, maar dat de bouwgreep onder begeleiding van een archeoloog wordt uitgevoerd. Volgens de vigerende KNA voorschriften kan dit alleen in geval van uitzondering, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een beperkte bodemingreep op een gewaardeerd terrein of een AMK-

terrein. Elke onderzoeksfase wordt afgesloten met een selectiebesluit. Hierin wordt vastgesteld welke delen van een plangebied in aanmerking komen voor verder archeologisch onderzoek of voor bescherming en welke delen van het plangebied verloren gaan zonder een archeologische opgraving (afb. 2). De wijze waarop de verschillende archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd is afhankelijk van de omvang van de bouwlocatie, de aard van de archeologische resten en de opzet van het civiel technisch programma. Goede integratie van de het archeologisch programma in het bouwproces is een belangrijke voorwaarde voor efficiëntie in de uitvoering.

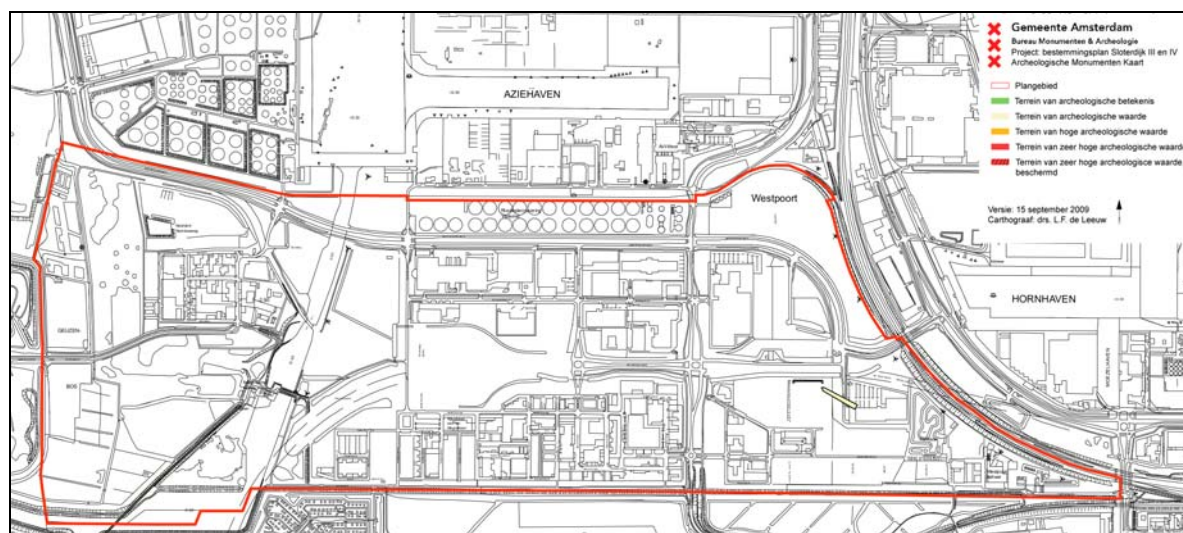
2 Stroomschema archeologisch onderzoek.

Indien een archeologische waardestelling in het kader van een bestemmingsplan geformuleerd wordt, zal hieruit pas een eventueel veldonderzoek voortkomen wanneer bouwaanvragen in het kader van het betreffende bestemmingsplan ingediend worden. Voor alle veldonderzoeken is een Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. In het PvE wordt tevens beschreven of archeologische overblijfselen in de bodem bewaard kunnen blijven of dat opgraven van deze resten noodzakelijk is (selectiebesluit). Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het (laten) opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

Ondanks de maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevallig vondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de wettelijke meldingsplicht van kracht.⁷ Dit houdt in dat de uitvoerder of opdrachtgever de gemeente over de vondst dient te informeren zodat maatregelen ter documentatie of berging ervan getroffen kunnen worden.

2.6 Situatie bestemmingsplangebied Sloterdijk III en IV

Het plangebied is niet gekarteerd op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW). Binnen het plangebied komt volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Cultuur Historische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (CHW) op twee plaatsen het tracé van de Spaarndammerdijk (rood) als archeologische aandachtsgebied voor (afb. 3). Het verwachtingsbeeld van de AMK en CHW is echter algemeen van aard en dient in het kader van de bouwplanvorming nader te worden uitgewerkt. Het volgende hoofdstuk betreft een historisch topografische analyse ten behoeve van een specificatie en een ruimtelijk onderscheid van de archeologische verwachtingen.

3 Het plangebied Sloterdijk III en IV, in rood aangegeven, op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). De Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Noord-Holland (CHW) komt overeen met het kaartbeeld van de AMK.

⁷ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

3 Bodemkunde en historie

3.1 Algemeen

Het huidige 'natuurlijke' landschap in en om Amsterdam wordt in grote mate bepaald door de landschapsvorming die zich voltrok in het Holoceen, de periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 BP). Er heerste toen vanaf ca. 4.000 BP een gematigd klimaat waarin veengroei mogelijk was. Toen ontstond hier in de kuststreek het zogenaamde Hollandveen. Het Hollandveen Laagpakket bevindt zich thans in de ondergrond tussen gemiddeld 4 - 5 m ÷ NAP en 2 m ÷ NAP en loopt plaatselijk door tot 0 m NAP. Dit natuurlijke landschap is omgevormd tot een veenweidegebied door middel van grootschalige veenontginningen, die in de 11de eeuw van start gingen.⁸ Bij de cultivatie van het landschap speelde de waterhuishouding een cruciale rol. Tegelijkertijd met de veenontginningen begon ook de aanleg van dijken en later in de 17de en 18de eeuw volgde de uitgebreide droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd. Wat de vroegste bewoning van Amsterdam betreft dateren de oudste archeologische sporen van huizen tot nu toe uit de 12de eeuw. Rond de stad en met name op de hoger gelegen strandwallen in Noord Holland zijn vindplaatsen met bewoningssporen die teruggaan tot in de Bronstijd (ca. 2.000 - 800 v. Chr.).

De eerste bewoning van Amsterdam ontwikkelde zich in de 12de en 13de eeuw aan de Nieuwendijk/Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De stad had eerst een aarden omwalling ('sciltraminge') als verdedigingswerk die in de laatste kwart van de 15de eeuw werd vervangen door een stenen stadsmuur. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Gelderse kade en Kloveniersburgwal aan de oostkant. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) verschenen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkbuurt de Jordaan en het eerste deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. De vroeg 17de-eeuwse stad werd beschermd door een gebastioneerde aarden wal ontworpen naar de nieuwste fortificatieplannen uit Italië, voorzien van elf bolwerken. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijke deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ werden de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg gerealiseerd. De nieuwe bakstenen stadswal (met nu in totaal 26 bolwerken) volgde met z'n gracht het tracé van de huidige Singelgracht.

De eerste woonwijken buiten de Singelgracht verrezen naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalf in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen; bebouwing van de Baarsjes, Zuid en Oost in de twintiger en dertiger jaren, het door nieuwbouw aaneengroeien van voormalige dijkdorpen in Amsterdam Noord, de wederopbouw wijken aan de westzijde van de stad (de Westelijke Tuinsteden) en de bebouwing van de voormalige Bijlmermeer in de zestiger en zeventiger jaren. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ.

---

⁸ Veerkamp 1997, 10-31.

3.2 Historisch-topografische inventarisatie

Voor deze historisch topografische analyse zijn verschillende cartografische bronnen gebruikt, waaronder de Topografische Militaire Kaart (1854) gecombineerd met gegevens van de kaarten van Amsterdam en omstreken van Balthazar Florisz. van Berckenrode (1610-1615) en van Nicolaes Visscher (ca. 1700) en de kaart van Publieke Werken uit 1936.

4 Kaart van Van Berckenrode uit 1610-1615 met een projectie van het plangebied (rood). De Spieringhorner Polder is nog niet doorsneden door de Haarlemmertrekvaart en –weg en de kronkelige zeedijk is nog de enige verbinding over land tussen Amsterdam en Haarlem.

Ontginning

Het plangebied Sloterdijk III en IV ligt goeddeels in de voormalige Spieringhornerpolder en voor een kleiner deel in het voormalige IJ, na 1875 de Grootte IJ Polder. De Spieringhornerpolder behoorde in het verleden tot de ambachtsheerlijkheid Sloten. Sloten telde vier 'bannen' (rechtsgebieden), te weten Sloten, Sloterdijk, Osdorp en de Vrije Geer. De ontginning van de polders in dit gebied vond in de 11de of 12de eeuw plaats. Teneinde het veen te ontwateren groef men vanaf de hoger gelegen veenruggen een reeks van evenwijdige sloten naar bestaande veenrivieren. Aan de kopse kant verreesen boerderijen op huisterpen en ontstond de voor het veenlandschap typerende lintbebouwing. De percelen werden door middel van sloten gescheiden. Deze perceelssloten dienden om het natte veengebied te ontwateren waardoor geschikt akkerland ontstond. Als bijkomend gevolg van de ontwatering daalde het maaiveld en werd de grond weer natter. Aangezien de akkers bloot kwamen te staan aan overstromingsgevaar werden ter bescherming achter- en zijkaden aangelegd. Ondanks deze maatregelen zette de vernatting van de percelen zich door. Daarom bracht men nieuwe stroken veen in cultuur. Bij de verlenging van de kavels schoof ook vaak de bewoning op. De achterkade werd dan als secundaire ontginningsas in gebruik genomen.⁹ Op de kaart van Publieke werken uit 1936 zijn de langgerekte en onregelmatig

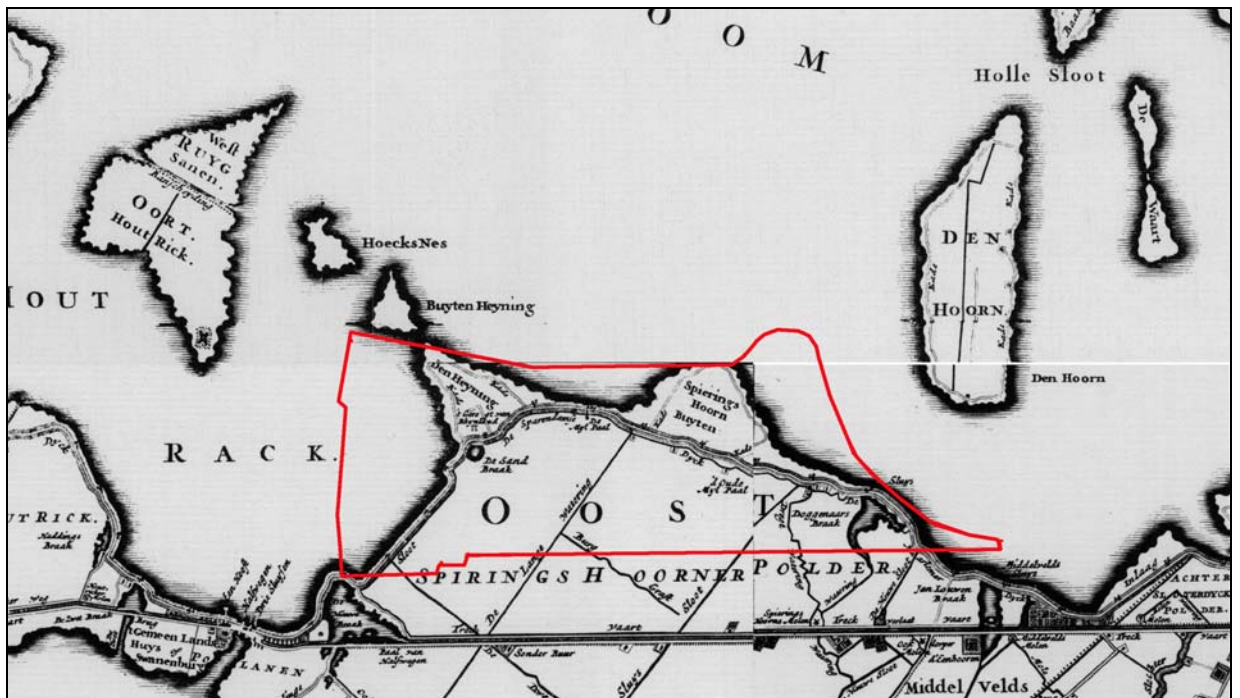
⁹ Stol 1993, 29.

gevormde weren en ribben nog zichtbaar (afb. 6). De ruime en regelmatige eind 19de-eeuwse verkaveling van de IJpolder steekt hier sterk bij af.

Boerderijen uit de ontginningsperiode werden opgetrokken uit hout, leem en riet. Het waren zogenaemde woonstalhuizen, met het woon- en stalgedeelte onder één kap, die in de regel op een terp of verhoging werden aangelegd. De boeren voerden een gemengd bedrijf waar veeteelt samen met akkerbouw plaats vond. Ten gevolge van de toenemende vernatting van het akkerareaal en de groeiende behoefte vanuit de stad aan zuivelproducten kwam vanaf de 14de eeuw geleidelijk de nadruk op veeteelt te liggen.¹⁰

De zeedijk

De grootschalige ontginning van het veenlandschap gedurende de late Middeleeuwen heeft geleid tot een continu proces van bodemdaling. Hierdoor kreeg de zee met z'n getijdenwerking steeds meer vrij spel en overstromde het veenweidegebied regelmatig. Het zeewater kon via het aangelegde slotenstelsel tot diep in het achterland binnendringen. De overstromingen leidden tot een voortgaande erosie van het veen en ook tot verbreding van het IJ. Er ontstonden grote binnenmeren zoals de Haarlemmermeer, de Bijlmermeer, de Watergraafsmeer. Om verder landverlies tegen te gaan gaven de graven van Holland in het begin van de 13de eeuw opdracht tot de aanleg van een zeedijk langs de gehele kust van het IJ. Aan de zuidzijde werd de kustwering

5 Kaart van Visscher uit ca 1700 met het plangebied in rood. De Haarlemmertrekvaart doorsnijdt de Spieringhorner Polder.

gevormd door een aangesloten lint van de Spaarndammerdijk, de Haarlemmerdijk, de Zeedijk en de Diemerzeedijk. Het waterstaatkundige systeem bestond, naast de primaire waterkering van de zeedijk, eveneens uit een stelsel van dammen en sluizen. De sluizen bij Sloterdijk, Spaarndam en vanaf 1492 ook bij Halfweg loosden overtollig water vanuit de polders op het IJ (afb. 4 en 5).¹¹ De heerlijkheden Sloten, Osdorp, De Vrije Geer en Sloterdijk hadden de verantwoordelijkheid voor het onderhoud van de Spaarndammerdijk. Dit werd echter meestal verzaakt, waardoor er vaak dijkdoorbraken plaatsvonden. Het Hoogheemraadschap Rijnland heeft dit onderhoud daarom in 1544 op zich genomen. De kronkelige dijk was tot de aanleg van de Haarlemmertrekvaart in 1631

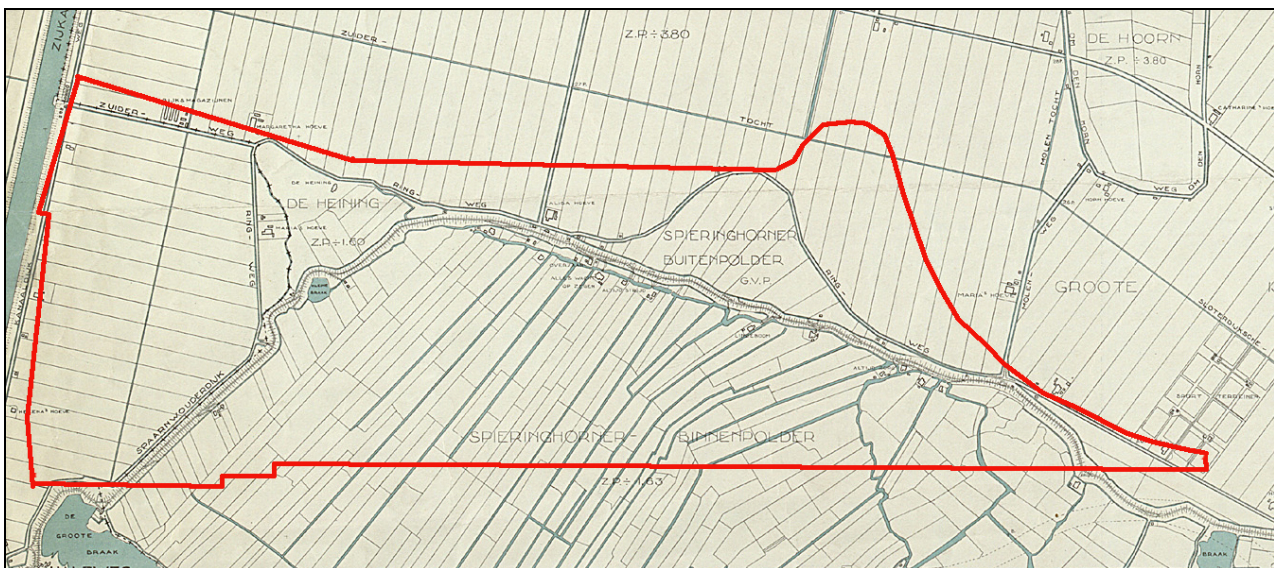
¹⁰ Hoppenbrouwers 2002, 103-118.

¹¹ Hogenes 1997, 26.

de belangrijkste landroute naar Haarlem (afb. 4).¹² Langs de dijk vond bewoning plaats, in elk geval vanaf de 15de eeuw, maar mogelijk al direct na de aanleg van de dijk.

De bedijking van de kwelder- en kustveengebieden had ook onbedoelde effecten. Door de aanleg van dijken kon het zeewater bij hoogtij niet meer over de kwelders uitrollen maar werd het tegen de dijken opgestuwd. Mede door toedoen van achterstalling onderhoud was de zeewering hier niet altijd tegen bestand. Vanaf de Middeleeuwen vonden daarom ook met regelmaat stormvloedrampen plaats waarbij de dijk doorbrak en het achterliggende land overstroomde. Het zeewater perste zich met geweld door het dijkgat en ter plaatse ontstond een diepe draaikolk. Een dergelijke draaikolk wordt aangeduid als breek of braak. De ondergrond van een braak was te diep en te slap om de dijk op het oude tracé van de dijk te herstellen. Herstel vond daarom plaats door een nieuw dijklichaam om de braak heen aan te leggen. Oude dijkdoorbraken zijn nog altijd te herkennen aan het kronkelige verloop van de zeedijk en de vaak nog aanwezige meren of ingepolderde meren direct langs de dijk. Binnen het plangebied ligt in het oosten de Doggenaars Braak en in het westen de Sand Braak (afb. 5). De Nieuwe Braak, vlak onder de zuidwesthoek van het plangebied, komt nog niet voor op de kaart van Van Berckenrode, maar wel op die van Visscher en is dus ontstaan tussen 1615 en 1700 (afb. 4 en 5).

De buitendijkse stukken land De Heining en de Spieringhorner Buitenpolder kunnen zijn ontstaan doordat zij zijn ontkomen aan de oeverafslag door het IJ, maar zij kunnen ook zijn aangeslibd na de aanleg van de zeedijk. Om dit buitendijks land te kunnen benutten werd een kade of zomerdijk aangelegd. Op De Heining bevond zich Het Gerecht van Rijnland, het galgenveld van het Hoogheemraadschap Rijnland. Het Hoogheemraadschap was belast met het onderhoud van de waterstaatkundige voorzieningen, maar de dijkgraaf bekleedde ook de functie van Baljuw. Het gerecht wordt met een galge aangegeven op de kaarten van Van Berckenrode uit 1610-1615 (afb. 7) en van Visscher uit 1700 (afb. 5).

6 Kaart van Publieke werken uit 1936 (plangebied in rood). Sinds 1875 ligt rond de Spieringhorner polder de Grootte IJpolder

Groote IJ-polder

Aan het einde van de 19de eeuw brak de periode van de inpoldering van het IJ aan. De handelspolitiek gaf een nieuwe impuls aan de Amsterdamse havenactiviteiten en er kwam een einde aan een lange periode van economische recessie. Om de Amsterdamse haven bereikbaar te houden werd ter vervanging van het Groot Noordhollandsch Kanaal het aanzienlijk kortere Noordzeekanaal gegraven. Het Noordzeekanaal werd tussen 1865–1876 aangelegd door een

¹² Jansen 1966, 2.

vaargeul uit te sparen bij de drooglegging van tien polders in het IJ, waaronder de Groote IJpolder (afb. 6).¹³ De polders werden door de Amsterdamse Kanaal Maatschappij (AKM) drooggelegd en vanaf 1875 in fases geveild en door particulieren gekocht. Het land werd overwegend in gebruik genomen voor de verbouwing van koolzaad. De landarbeiders bouwden er hun onderkomens en schuren. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw werden delen van deze polders ingericht als recreatiegebieden, bedrijventerrein en havens.

Verstedelijking

In 1848 werden de bannen Sloten, Sloterdijk, Osdorp en de Vrije Geer zelfstandige gemeenten. Hier kwam een einde aan met de annexatie door Amsterdam in 1921. De polders werden onderdeel van het verstedelijkingsproces van Amsterdam. De Spieringhorner- en Groote IJpolder lagen tot halverwege de 20ste eeuw buiten de stad. Beide polders waren toen nog landelijk gebied, zoals te zien op de kaart van Publieke werken uit 1936 (afb. 6). Aan het landelijke karakter van het gebied kwam pas in de tweede helft van de 20ste eeuw een eind. In het Algemeen Uitbreidingsplan voor Amsterdam (1935, herzien 1938 en 1939) werden de polders ten westen van de stad bestemd voor de vestiging van industrie en de Westelijke Tuinsteden. De Spieringhorner- en de Groote IJpolder kregen vooral een industriële bestemming, wat ten koste ging van grote stukken Spaarndammerdijk. De oorspronkelijke infrastructuur, inclusief de dijk en haar bewoning is daardoor grotendeels verdwenen.

7 Op de kaart van Van Berckenrode uit 1610-1615 staat het Gerecht van Rijnland met een galg bij De Heining aangegeven.

¹³ Jansen 1962,89.

3.3 Archeologische inventarisatie

8 Een luchtfoto (2008) van het plangebied. In geel aangegeven het nog bestaande deel van de Spaardammerdijk.

In het plangebied is tot op heden slechts eenmaal archeologisch veldonderzoek uitgevoerd. Ter hoogte van het Boezemgemaal Halfweg (afb. 8 gele cirkel) zijn door de afdeling archeologie (BMA) in 2006 overblijfselen van de Spaardammerdijk onderzocht (topocode WVE). Het onderzoek leverde gegevens op over de technische uitvoering van de dijkversterking in de 18de eeuw. Westelijk van het 40 jaar geleden door de Spieringhornerpolder gegraven Zijkanaal F is de dijk hier over ca 1 km bewaard gebleven (afb. 8 lichtgeel). Het ten noordwesten van de dijk gelegen natuurgebied Het Geuzenbos is nooit opgehoogd en ligt nog op het niveau van de IJpolder, 3 à 4 m ÷ NAP.

In de nabije omgeving van het plangebied is een aantal archeologische vindplaatsen gelokaliseerd met vondsten en sporen die vergelijkbaar zijn met het verwachtingsbeeld van het plangebied. Een vindplaats (topocode SLD) lag ten noorden van de dorpskern van Sloterdijk ter plaatse van de voormalige, deels reeds afgegraven, Spaardammerdijk. In 1981 heeft de Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) hier een waarneming gedaan. Er zijn resten van een beschoeiing gedocumenteerd, die mogelijk deel uitmaakte van een vroegere dijkconstructie. Het restant betrof de beschoeiing aan de IJ-zijde.¹⁴ Ook werden twee 15de-eeuwse steengoedfragmenten (Langerwehe of Raeren en Siegburg) aangetroffen.¹⁵

Ook in de bodem van de IJpolders zijn archeologische overblijfselen aangetroffen. Zo is in 1992 tijdens bouwwerkzaamheden een scheepswrak gevonden bij Halfweg, ten westen van de Grote Braak. Van het wrak is geen nadere datering bekend.¹⁶

Op verschillende plaatsen zijn tijdens infrastructurele werkzaamheden in de diepere bodemlagen van het IJ prehistorische resten aangetroffen. In 1960 is ter hoogte van het voormalige veeneiland Den Hoorn een vuurstenen sikkkel gevonden uit de Late Bronstijd (1.100-800 v. Chr.).¹⁷ Tussen 1997

¹⁴ Schmitz 1981, 3-4.

¹⁵ Schmitz 1982, 94-95.

¹⁶ ARCHISnr. 43006

¹⁷ ARCHISnr. 15188, topocode HRN

en 2000 heeft de afdeling Archeologie van BMA de ontgraving van de Afrikahaven begeleid.¹⁸ Hierbij is een slagtang van een mammoet, afkomstig uit het opgespoten zand, geborgen (afb. 9). Het archeologisch onderzoek bood niet alleen nieuwe inzichten in de landschapsontwikkeling maar leverde ook enkele losse vondsten op, waaronder een vuurstenen schraper uit het late Neolithicum (ca. 2500 v Chr.). De vondsten leveren bewijs voor menselijke activiteiten in de prehistorie. De bewijzen hebben vooralsnog een sporadisch karakter, aangezien samenhangende sporen, zoals bewoningssporen, ontbraken.¹⁹

9 Slagtang van een mammoet, afkomstig uit de Afrikahaven

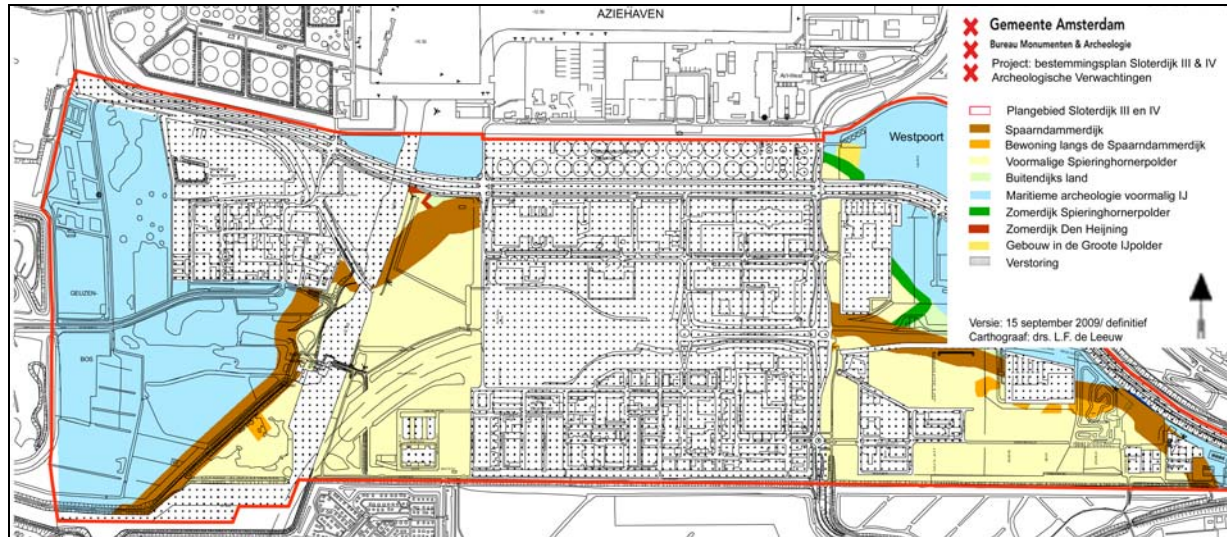
Er bestaat een grote kans dat de archeologische kwaliteit van de ondergrond in het plangebied oostelijk van Zijkanaal F is aangetast. Dit is het gevolg van de grootschalige infrastructurele werken bij de aanleg van de industrie- en bedrijventerreinen in de 2de helft van de 20ste eeuw, waarbij het gebied in de Spieringhornerpolder met 3,5 m. zand is opgehoogd en in de Grootte IJpolder zelfs met 6 m. zand. Daarbij zijn het oorspronkelijke maaiveld en de bijbehorende bodemopbouw waarschijnlijk verstoord. De Spaarndammerdijk is hierbij vergraven: de huidige maaiveldhoogte ligt in dit deel van het plangebied rond de 1.25 m + NAP, terwijl nog bestaande delen van de dijk op ca 2,65 m + NAP liggen. Zoals op de recente luchtfoto (afb. 8) is te zien, is het gebied nog steeds in ontwikkeling, o.a. vanwege de aanleg van de Westrandweg die de tweede Coentunnel moet verbinden met het knooppunt Raasdorp bij Lijnden.

---

¹⁸ Topocode AFR
¹⁹ Veerkamp 2001

4 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van bovenstaande inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het plangebied Sloterdijk III en IV materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met het gebruik van het gebied vanaf de 12de eeuw tot de 20ste eeuw. Dit leidt tot een verwachtingskaart van archeologische materiële neerslag voor het plangebied.

Archeologische verwachtingszones

 Begrenzing plangebied

Zone A: Spaarndammerdijk

Het zuidwestelijk deel van de 13de-eeuwse Spaarndammer Zeedijk, die tevens een belangrijke verkeersweg was, ligt nog op zijn oorspronkelijke plaats. Onder mogelijke latere ophogingen zijn sporen van de middeleeuwse dijk- en wegstructuur te verwachten evenals losse vondsten en afval. Vanwege de lange gebruikperiode en geringe verstoring hebben de archeologische sporen een hoge dichtheid en sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog. De kans op verstoring van deze resten is groot in het noordelijk en oostelijk deel van het dijktracé aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein.

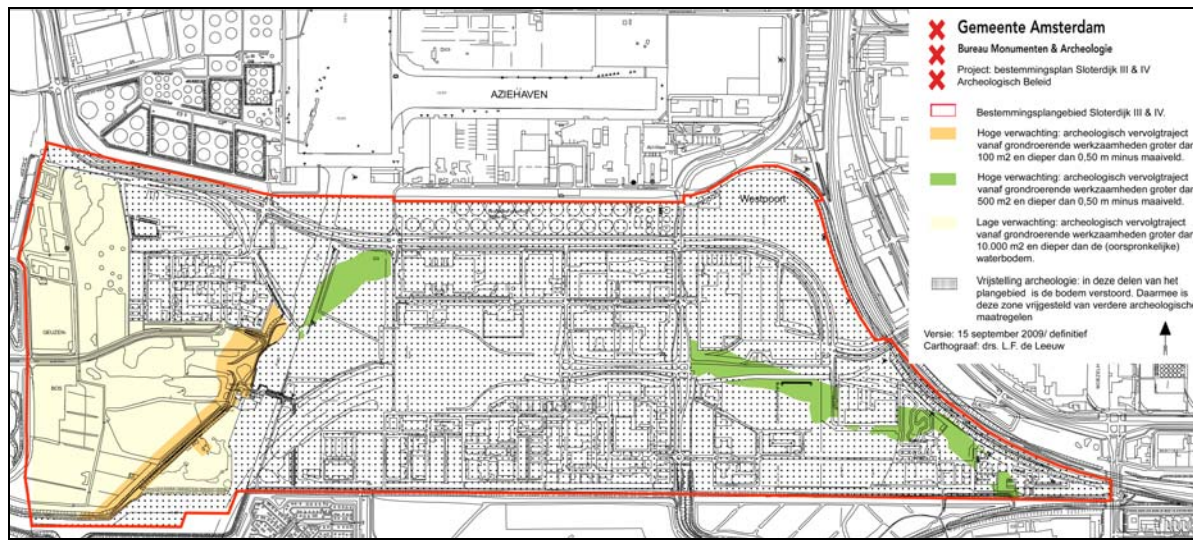
Zone B: Bewoning langs de Spaarndammerdijk

Betreft een zone van bewoning langs de Spaarndammerdijk, waarvan de materiële neerslag sporen van gebouwen, losse vondsten en afval kan betreffen. Vanwege de lange gebruikperiode hebben de archeologische sporen een dichte verspreiding. De archeologische verwachting is daarom hoog. De kans op verstoring van deze resten is groot in het noordelijk en oostelijk deel van het dijktracé aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein.

- **Zone C: Voormalig veenweidegebied Spieringhorner(buiten)polder en De Heining.**
Hier kunnen sporen voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik vanaf de 12de eeuw. De materiële neerslag betreft erven, terpen, verkavelingsporen en sloten uit de ontginningsperiode (12de/13de eeuw) tot de periode van verstedelijking in de 20ste eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag. De kans op verstoring van deze resten is groot aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein. Slechts het ten westen van zijkanaal F en ten oosten van de Spaarndammerdijk gelegen gebied is niet opgehoogd en ligt nog op het niveau van de IJpolder, 3 à 4 m. ÷ NAP.
- **Zone D: Buitendijks land**
In dit waarschijnlijk aangeslibte land kunnen sporen voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik vanaf de 12de eeuw of van scheepsresten of ander verzonken overblijfselen die verband houden met de scheepsvaart vanaf de 13de eeuw tot aan de droogmaking van de Noorder IJpolder in 1878. Dergelijke overblijfselen hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag. De kans op verstoring van deze resten is groot aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein.
- **Zone E: Grote IJpolder**
Hier kan een wijde verspreiding voorkomen van scheepsresten of ander verzonken overblijfselen die verband houden met de scheepsvaart vanaf de 13de eeuw tot aan de droogmaking van de Noorder IJpolder in 1878. Daarnaast kunnen hier sporen voorkomen die verband houden met de verkaveling of afvalstort uit het laatste kwart van de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw. De kans op verstoring van deze resten is groot in het noordelijk en oostelijk deel aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein. Wel kunnen op grotere diepte (12 m ÷ NAP) prehistorische overblijfselen aanwezig zijn. Al deze overblijfselen hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag. Het ten westen van zijkanaal F en de dijk gelegen gebied is goeddeels niet opgehoogd en ligt nog op het niveau van de IJpolder, 3 à 4 m. ÷ NAP.
-   **Zones F en G: Zomerdijk**
Betreft het tracé van 14de-eeuwse zomerdijk. De materiële neerslag kan bestaan uit aanplempingslagen ten behoeve van de dijk aanleg, sporen van de dijkstructuur en – beschoeiingen. Dergelijke overblijfselen hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag. De kans op verstoring van deze resten is groot aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein.
- **Zone H: Bebouwing in Grote IJpolder**
Betreft een zone van bewoning in de Grote IJpolder uit het laatste kwart van de 19de eeuw en de eerste helft van de 20ste eeuw, waarvan de materiële neerslag sporen van gebouwen, losse vondsten en afval kan betreffen. Dergelijke overblijfselen hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag. De kans op verstoring van deze resten is groot in het noordelijk en oostelijk deel van het dijktracé aangezien het terrein aanzienlijk is opgehoogd en intensief is geëxploiteerd als bedrijfs- en industrieterrein.
- **Zone A-H: geen verwachting: (sub)recente verstoring**
Voor deze delen van het plangebied geldt een negatieve verwachting. In deze delen van het plangebied is de bodem verstoord door vergraving, ophoging en bebouwing.

5 Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidsadvieskaart van het plangebied Sloterdijk III en IV is bedoeld als een schematisch ruimtelijk overzicht van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologische erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in de plangebieden. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregelen.

Archeologische Beleidszones op basis van de archeologische verwachtingszones en verstoringen

 Begrenzing plangebied

 Beleed bij hoge verwachting (verwachtingszone A, B)

Vanwege de hoge verwachting geldt als beleid dat bij grondroerende werkzaamheden over een oppervlak groter dan 100 m² en dieper dan 0,50 m een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in het uitvoeringsplan wordt opgenomen. Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

 Beleed bij hoge verwachting (verwachtingszone A, B)

Vanwege de hoge verwachting geldt als beleid dat bij grondroerende werkzaamheden over een oppervlak groter dan 500 m² en dieper dan 0,50 m een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in het uitvoeringsplan wordt opgenomen. Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

 Beleed bij lage verwachting (verwachtingszone C, E)

Bij bodemingrepen in (voormalige) waterbodems met een oppervlak groter dan 10.000 m² en dieper dan de voormalige waterbodem dient archeologisch vervolgonderzoek in de planvorming te worden opgenomen.

Beleid: geen verwachting: (sub)recente verstering (verwachtingszone A – E)

Voor deze delen van het plangebied geldt een negatieve verwachting, vanwege de hoge mate van verstering door de grootschalige infrastructurele werken bij de aanleg van de industrie- en bedrijventerreinen in de 2de helft van de 20ste eeuw.

Daarmee zijn deze delen van het plangebied vrijgesteld van verdere archeologische maatregelen.

Voor het gehele plangebied geldt dat ook in geval geen archeologisch vooronderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij de gemeente aangemeld dienen te worden, zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Conclusie

Het voorliggende bureauonderzoek is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan Sloterdijk III en IV. Afhankelijk van de grootte en de diepte van het te verstoren oppervlak bij toekomstige bouwingsrepen kunnen in de grond aanwezige archeologische waarden worden verstoord.

De beleidskaart maakt onderscheid tussen twee zones met een hoge verwachting, een zone met een lage verwachting en een zone zonder verwachting. Voor de eerste zone met een hoge archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 100 m² en meer dan 0,50 m onder maaiveld voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de tweede zone met een hoge archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 500 m² en meer dan 0,50 m onder maaiveld voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is.

Voor de zone met een lage archeologische verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 10.000 m² en dieper dan de voormalige waterbodem voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is.

Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Voor de zone zonder verwachting geldt een vrijstelling van archeologisch maatregelen vanwege de hoge mate van verstoring. Dit betekent dat verder archeologisch veldonderzoek niet nodig is.

In geval onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen bij de uitvoering van de bodemwerkzaamheden geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat bodemvondsten ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Bronnen

Digitale bronnen

Cultuur Historische Waardenkaart provincie Noord-Holland. <http://chw.noord-holland.nl>
Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

Literatuur

- BMA, *Ruimte voor Geschiedenis. Beleidsnota Monumenten en Archeologie*, Amsterdam 2005-2010, Amsterdam 2005.
- Dienst der Publieke Werken, 'Het bouwrijpmaken van terreinen', *Ons Amsterdam* 19 (1967), 290-294.
- Eerden, R. van, 'De archeologische reservaten van 'Malta'', *Archeobrief* 12/2 (2008), 13-18.
- Hogenes, K., *Costelijk stadswater: geschiedenis van de Amsterdamse waterhuishouding*, Amsterdam 1997.
- Hoppenbrouwers, P.C.M., 'Van waterland tot stedenland. De Hollandse economie ca. 975 – ca. 1570', *Geschiedenis van Holland tot 1672*, Hilversum 2002, 103-148.
- Jansen, L., 'Geschiedenis van de Groote IJpolder', *Ons Amsterdam* 14 (1962), 89-91.
- Jansen, L., 'De voorgeschiedenis van Geuzenveld', *Ons Amsterdam* 18 (1966), 2-6.
- Meischke, R., 'Het Amsterdamse buitenhuis in de eerste helft van de zeventiende eeuw', *Amstelodamum* 45 (1958), 133-144.
- Provincie Noord-Holland, *Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland*, Haarlem 2006.
- Schmitz, E., 'Een verkenning bij Sloterdijk', *Het Profiel* (1981), 3-4.
- Schmitz, E., 'Opgravingen bij Sloterdijk', *Ons Amsterdam* 34 (1982), 94-95.
- Stol, T., *Wassend water, dalend land. Geschiedenis van Nederland en het water*, Utrecht/Antwerpen 1993.
- Veerkamp, J.A.G., *Mammoeten in Amsterdam? Een inventarisatie van archeologische aandachtspunten bij de aanleg van de Noord/Zuid Metrolijn*, Amsterdam 1997.
- Veerkamp, J.A.G., Afrikahaven, een mammoet in Amsterdam. Archeologische Begeleiding ontgraving Afrikahaven, Amsterdam 2001.
- Ven, G. van de, 'Rijnland en Woerden', *Tijdschrift voor waterstaatsgeschiedenis* (2003-2), 59-68.

Afmelding:

Archicode	27791	datum	21-09-2009
Controle proces en waardestelling			prof. dr. J.H.G. Gawronski
Voor akkoord		datum:	21-09-2009

Hoofd afdeling Archeologie BMA
Prof. dr. J.H.G. Gawronski

Colofon

Archeologisch Bureauonderzoek 09-080

Datum: 21-09-2009
Status: definitief
Redactie: Prof. dr. J.H.G. Gawronski
Tekst: Dr. J. Euwe
Tekeningen: Mevr. drs. L. de Leeuw, dr. J. Euwe

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2009
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.